

TÜRK VE FRANSIZ HUKUKLARINDA HAYVANLARIN SAKLAMA SÖZLEŞMELERİNE KONU EDİLMESİ*

Av. Benan ARI**

Öz

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş sözleşmelerden biri saklama sözleşmeleridir. Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde sözleşmenin konusunun sadece taşınır eşyalar olup olmadığı hususunda bazı tartışmalar olsa da mevcut kanuni düzenleme ve mehz İsviçre Borçlar Kanunu göz önüne alındığında bu tartışmalar son bulmuştur. Saklama sözleşmelerinin konusunu taşınır eşyalar oluşturmaktadır. Roma Hukuku'ndan bu yana hayvanların saklama sözleşmelerinin konusu olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte günümüzde hayvan hakları nezdinde yaşanan gelişmelerle hayvanların eşya olup olmadığı tartışılmaya başlanmıştır. Henüz hayvanları hak süjesi yapan bir yasal düzenleme bulunmasa da hayvanların eşya olmadığı genel olarak kabul görmektedir. Bu durumda konusu taşınır eşya olan saklama sözleşmeleri bakımından hayvanların emanet verildiği hallerde artık bir saklama sözleşmesinden bahsedilip edilmeyeceği bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada bu sorunun cevabı Türk ve Fransız Hukuku kapsamında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Saklama sözleşmesi, Depositum, Taşınır eşya, Hayvan hakları, Fransız Medeni Kanunu*

Subjection of Animals to Bailment Contracts in Turkish and French Laws

Abstract

One of the contracts regulated in the Turkish Code of Obligations No. 6098 is bailment contracts. Although there were some debates about whether the subject of the contract was only movable properties during the course of the abolished Code of Obligations No. 818, these discussions came to an end when the current legal regulation and the Swiss Code of Obligations were taken into account. The subject of bailment contracts is movable properties. It has been accepted that animals have been the subject of bailment contracts since Roman Law. However, today, with the developments in animal rights, it has started to be discussed whether animals are property

* Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 17.01.2023 - Kabul Edildiği Tarih: 09.02.2023

** İstanbul Barosu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, benan.ari@ari.av.tr, ORCID: 0000-0002-1574-1755.

or not. Although there is no legal regulation that makes animals subjects of rights, it is generally accepted that animals are not objects. In this case, in terms of bailment contracts, the subject of which is movable properties, it is a question whether a bailment contract can be mentioned in cases where animals are entrusted. In this study, the answer to this question will be discussed within the scope of Turkish and French Laws.

Keywords: *Bailment contract, Depositum, Movable property, Animal rights, French Civil Code*

GİRİŞ

Saklama sözleşmeleri günlük hayatımız içerisinde sıklıkla karşılaştığımız sözleşmelerin başında gelmektedir. Hayatın olağan akışı içerisinde her an ihtiyaç duyulabilmesi ve ücretsiz bir sözleşme olma özelliği nedeniyle bazen farkında dahi olmaksızın yaptığımız bir sözleşme tipidir. Sahip olduğumuz ya da zilyet olduğumuz eşyaları kimi zaman koyacak yerimiz olmaması kimi zamansa güvende tutma saikiyle başkalarına emanet etmek durumunda kalmaktayız. İşte temel bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkan bu durum saklama sözleşmesini günlük hayatımızın bir parçası haline getirmektedir. Hem günlük hem de ticari hayatın bir parçası olan ve eski adıyla vedia olan bu sözleşme 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunun'da (TBK) düzenlenmiş tipik sözleşmelerdendir.

Mehaz İsviçre Borçlar Kanunu (İBK), TBK ve Fransız Medeni Kanunu'nda (FMK) açıkça belirtildiği üzere saklama sözleşmesinin konusunu taşınır eşyalar oluşturmaktadır. Bu bakımdan taşınır eşya kavramının neleri kapsadığı önem arz etmektedir. Hayvanlar hukuken hak sahibi olan canlılar olmasa da hayvan haklarının gelişimiyle birlikte artık eşya olarak kabul edilmeleri de söz konusu değildir. Yaşayan ve hisseden birer canlı olan hayvanların hukuki statüleri bu anlamda tartışmalıdır. Bu açıdan hayvanların birer taşınır gibi kabul edilip saklama sözleşmesinin konusunu oluşturup oluşturmayacağı sorusu akla gelmektedir. Çalışmamızda bu sorunun yanıtı Fransız Hukuku ile karşılaştırmalı olarak ele alınmaya çalışılacaktır.

I.SAKLAMA SÖZLEŞMELERİNİN TARİHÇESİ

A.Roma Hukuku'nda Saklama Sözleşmeleri

Bugün kullanmakta olduğumuz saklama sözleşmesinin temellerinin Roma Hukuku'na dayandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Roma Hukuku'ndaki bu düzenlemelerin bazı farklılıklarla birlikte günümüzdeki saklama sözleşmesinin temellerini oluşturduğu kabul edilmektedir. Saklama sözleşmesi için, Roma Hukuku'nda depositum ya da deposito kavramları kullanılmıştır. Eksik iki taraflı ve aynı nitelikte bir sözleşme olan depositum

ile saklatan taşınırı aynen muhafaza amacıyla ücretsiz olarak saklaması için saklayana teslim etmekte ve saklayan da istendiğinde geri vermek üzere aynen muhafaza etmek suretiyle saklama borcu altına girmektedir.¹

Saklama sözleşmesinin tarafları saklatan deponens/depositor ve sözleşme konusunu oluşturan şeyi saklayan detentor olarak adlandırılmaktaydı². Saklatan kişi malın maliki ya da zilyedi olabilmektedir, bu anlamda başkasına ait bir şeyin saklama sözleşmesine konu edilmesi mümkündür³. Roma Hukuku'nda saklayanın, saklanan şey üzerinde zilyetliği bulunmamaktaydı, mülkiyet ve zilyetlik saklatan üzerinde kalmaya devam etmekteydi⁴.

Depositum'un konusunun yalnızca taşınır mallar olduğu kabul edilmekteydi⁵. Çoğunlukla mücevher, el yazması kitaplar, halılar veya kürk gibi kıymetli eşyalar sözleşmeye konu edilse de her türlü taşınır sözleşme konusu olabilmektedir⁶. Hayvanların bu sözleşmenin konusu olabileceği kabul görmektedir. Hatta Roma Hukuku'nda köleler de eşya niteliğinde olmaları itibarıyla depositum konusu edilmekteydi.⁷

Saklama sözleşmesi ücretsiz nitelikte sadece saklayanın borç altına girdiği bir sözleşme olma özelliği göstermektedir. Bununla birlikte bazı hallerde saklatan da borç altına girebilmektedir⁸. Örneğin malın muhafazası için saklayanın bir masraf yapması halinde ya da muhafaza edilen mal nedeniyle saklayanın zarara uğradığı durumlarda saklatanın tazmin borcu doğmaktaydı.

Roma Hukuku'nda saklayanın, malı teslim aldığı şekilde iade etme yükümlülüğü bulunmaktaydı. İade borcu, modern hukuk sistemlerinde olduğu gibi saklanan şeyin zarar görmeden teslimini içermekteydi. Bu yükümlülük saklanan şeyin semerelerinin iadesini de gerektirmekteydi⁹. Örneğin saklanmak üzere bırakılan hayvan yavrulamışsa yavruyla veya

¹ DI MARZO, Salvatore: Roma Hukuku (Beşinci Tabından Çeviren Ziya Umur), İstanbul, 1954, s. 371; RADO, Türkân, Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, İstanbul, 2021, s. 58; TAHİROĞLU, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, İstanbul, 2021, s. 172; KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan: Roma Hukukunda Vedia Sözleşmesi (Depositum), Ankara, 2002, s. 27.

² KÜÇÜKGÜNGÖR: s. 38.

³ DI MARZO: s.372; KÜÇÜKGÜNGÖR: s. 38.

⁴ DI MARZO: s.372; RADO: s. 59.

⁵ ZIMMERMANN, Reinhard: The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford, 1996, s. 215; DI MARZO: s.372; RADO: s. 59;

⁶ RADO: s. 59.

⁷ AKINCI, Şahin: Roma Borçlar Hukuku, Konya, 2022, s.108; RADO: s. 60.

⁸ DI MARZO, s.373;

⁹ RADO: s. 60; KÜÇÜKGÜNGÖR: s. 92.

yine sözleşme konusu olabilen köle doğum yapmışsa bebeğiyle birlikte geri verilmesi gerekmektedir¹⁰.

B.Mecelle’de Saklama Sözleşmesi

Saklama sözleşmesi, eski adıyla vedia Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye’nin altıncı kitabı olan Kitabu’l-Emânât’ın içerisinde ayrı bir bölümde 773 ila 803. maddeler arasında düzenlenmekteydi¹¹. Mecelle’de saklama sözleşmeleri ida olarak, sözleşme konusu verilen emanet ise vedia olarak adlandırılmaktaydı¹². Vedia, 763. maddede muhafaza için verilen eşya olarak tanımlanmaktaydı. Sözleşmenin her iki tarafına da istediği zaman sözleşmeyi sona erdirmeye imkânı tanınmaktaydı, ücretli olarak yapılması mümkündür¹³. 786. maddede at ve inek gibi nafakaya muhtaç vedianın nafakasının sahibine ait olduğu madde metninde yer almaktaydı¹⁴. Esasen bu hüküm saklama sözleşmesine konu eşya için bir masraf yapılması gerektiği hallerde bu yükümlülüğün saklatana ait olduğunu izah etmektedir. Bunun yanı sıra maddede açıkça at ve eşek diye belirtilmiş olması hayvanların saklama sözleşmesinin konusu olduğunu ortaya koymaktadır. Buna benzer şekilde madde metninde olmasa da açıklamalarda da hayvanlar üzerinde verilen örnekler bulunmaktadır. Saklayanın, kast ve taksirle verdiği zararlardan tazminle yükümlü olduğunu hüküm altına alındığı 787. maddeye ilişkin açıklamada saklayanın izinsiz olarak hayvanı kullanması ve hayvanın telef olması halinde bunu tazminle sorumlu olduğu örnek olarak verilmiştir¹⁵. Keza vedianın semerelerinden faydalanacak olanın saklatan olduğu 798. maddede düzenlenmiş ve bu maddeye ilişkin açıklamada emanet olarak verilen hayvanın yavrusunun, sütünün ve yününün hayvan sahibine ait olduğu belirtilmiştir¹⁶. Tüm bu düzenleme ve açıklamalar göz önüne alındığında Mecelle açısından hayvanın saklama sözleşmesine konu edilebildiği kuşkusuzdur.

¹⁰ RADO: s. 60; AKINCI: s.107-108.

¹¹ CEYLAN, Mücahit: “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye’nin Hazırlanışı, Uygulanması ve Kapsamı”, Adalet Dergisi, Sayı 66, 2021, s. 718.

¹² BERKİ, Ali Himmet: Açıklamalı Mecelle, İstanbul, 1978, s. 147 vd.

¹³ BERKİ: s. 149-150.

¹⁴ BERKİ: s. 151. Madde 786: At ve inek gibi nafakaya muhtaç olan vedianın nafakası sahibine aiddir. Sahibi gaib oldukda müstevda’ olan kimse hâkime müracaat edip o dahi sahib-i vedia hakkında aslah ve enfa’ olan suretin icrasını emreyley. Şöyle ki vedianın icarı mümkün ise müstevda’ anı rey-i hâkimle icar edip ücretinden infak eder; yahut semen-i misliyle satar ve icarı mümkün değilse kezalik rey-i hâkimle hemen yahut üç güne kadar kendi malından infak ettikten sonra semen-i misliyle satıp nihayet üç günlük masrafını dahi sahibinden ister. Amma hâkimin izni olmaksızın masraf ederse mudîden alamaz.

¹⁵ BERKİ: s. 152.

¹⁶ BERKİ: s. 154.

II.GENEL SAKLAMA SÖZLEŞMESİ

Saklama Sözleşmeleri, TBK'nın özel borç ilişkilerinin yer aldığı kısımda 14. bölümde 561 ila 580. maddeler arasında yer alan 20 maddede dört farklı tür olarak düzenlenmektedir. Bunlardan ilki genel saklama sözleşmeleri olup, TBK'nın 561 ila 569. maddeleri arasında yer almaktadır. Genel saklama sözleşmesine ilişkin hükümler uygun düştüğü ölçüde kanundaki diğer saklama sözleşmelerine de uygulanabilecektir. TBK'nın 570. maddesinde misli şeylerin saklanması, 571 ila 575. maddeleri arasında ardiyeciyeye bırakma ve son olarak da 576 ila 580. maddeleri arasında konaklama yeri, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlere bırakma hükümleri dört şekilde düzenlenmiştir.

Bu sözleşme, mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (EBK) 19. babında "Vedia" başlığı altında 463 ila 482. maddeler arasında yine 20 madde ve dört tür olarak düzenlenmiştir. İki kanunun da benzer bir sistematığe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Mehaz İBK'ye bakıldığında da yine 472 ila 491. maddeler arasında 20 madde ve dört tür olarak düzenlendiği görülmektedir. FMK ise daha farklı bir sistematığe sahip olup 1915 ila 1963. maddeler arasında detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Mülga BK hariç olmak üzere tüm bu yasal düzenlemelerde saklama sözleşmesinin konusunu taşıyıcıların oluşturduğu açıkça düzenlenmektedir. Aşağıda kısaca saklama sözleşmesinin Türk Hukuku bakımından genel unsurlarına yer verilecek olup, ardından sözleşme konusu özelinde tartışmalara yer verilmeye çalışılacaktır.

A.Tanım

Saklama, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde saklamak işi olarak tanımlanmaktadır. Saklamak ise elinde bulundurmamak, tutmak ve bir şeyi kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak gibi anlamlara gelmektedir¹⁷. TBK m.561/f.1'de "*Saklama sözleşmesi, saklayanın, saklatanın kendisine bıraktığı bir taşınırı güvenli bir yerde koruma altına almayı üstlendiği sözleşmedir*" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkıldığında sözleşme konusunun bir taşınır olduğu, bu taşınırın saklatan tarafından saklayana emanet edildiği ve saklayanın da taşınırı güvenli bir yerde muhafaza altına alma borcu olduğu anlaşılmaktadır.

Saklama sözleşmesi önceki kanunda vedia olarak adlandırılmaktaydı. Vedianın kelime anlamı eski dilde emanet olup, kendine korunması, saklanması için eşya verilen kimsenin durumunu gösteren sözleşme olarak TDK'de tanımlanmaktadır¹⁸. EBK'nın 463. maddesinde vedia şu şekilde

¹⁷ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi, 27.12.2022

¹⁸ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi, 27.12.2022

tanımlanmıştır: “İda, bir akittir ki onunla müstevdi, mudi tarafından verilen şeyi kabul ve onu emin bir mahalde hıfzetmeği deruhte eder”. Görüldüğü gibi bu tanımda sözleşme konusunun taşınır mallar olduğuna ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Sadece saklatan tarafından verilen şeyin kabulü ve güvenli bir yerde muhafazasına vurgu yapılmıştır. Nitekim EBK'nin yürürlükte olduğu dönemde bu konuda tartışmalar söz konusu olmuştur.

Bu hükümlerin mehaızı niteliğindeki İBK m. 472'de saklama sözleşmesi bir tarafın karşı tarafça kendisine emanet edilen taşınırı teslim almayı, güvenli bir yerde muhafaza etmeyi ve iade etmeyi taahhüt ettiği sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda sözleşme konusunun taşınır olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu bakımdan TBK'da bu yönde yapılan düzenleme son derece yerinde olmuş ve Türk Hukuku'ndaki bu konu hakkındaki tartışmalara bir son vermiştir.

Fransız Medeni Kanunu'nda ise 1915. maddede saklama sözleşmesi, genel olarak, saklayanın bir başkasının eşyasını muhafaza etme ve aynı şekilde iade etme sorumluluğunu aldığı sözleşme olarak tanımlanmaktadır. 1918. maddesinde ise sözleşmenin konusunun taşınır eşyalar olduğu açıkça belirtilmiştir.

Bu tanımlardan da anlaşılabilceği gibi saklama sözleşmesi bakımından bir taşınır mevcut olmalı ve bu taşınır saklanmak üzere bir başkasına emanet edilmelidir. Taşınırın güvenli bir yerde muhafazası ve emanet alındığı haliyle iadesi sözleşmenin temelini oluşturmaktadır. Örnek vermek gerekirse arabamızı otoparka bıraktığımızda, yanımızda taşımak istemediğimiz paltoyu vestiyere teslim ettiğimizde, bir arkadaşımızdan çantamıza göz kulak olmasını istediğimizde, paramızı bankada vadesiz mevduat hesabına yatırdığımızda, bir otelde kaldığımızda ya da seyahat ettiğimiz bir şehri gezerken yanımızda taşımak istemediğimiz valiz ve çantalarımızı emanet bürosuna bıraktığımızda saklama sözleşmesi yaparız. Yine ürünlerini satıncaya kadar bir yerde depolamak isteyen ve soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan üretici, o yıl topladığı mahsulü bakliyat ambarında saklamak isteyen çiftçi ya da ithal ettiği akaryakıtı, sıvılaştırılmış petrol gazını depolamak isteyen tacir de saklama sözleşmesine ihtiyaç duymaktadır.

B.Unsurları

1.Tarafları

Sözleşmenin tarafları saklayan ve saklatan olarak adlandırılmaktadır. Saklatan, sözleşme konusu taşınırın zilyedi olan ve saklanmak üzere malı başkasına emanet eden kişidir. Saklayan ise taşınırı güvenli bir yerde saklayıp muhafaza edendir. Saklama sözleşmesinin tarafı olmak için sözleşme konusu malın maliki olma şartı bulunmamaktadır; zilyet olan

herkes bu sözleşmeyi yapabilir¹⁹. Örneğin malik olmayan kiracı hatta malı çalıntı olarak elinde bulunduran hırsız bile bu sözleşmeyi akdedebilecektir, zira saklayanın saklatanın eşya üzerinde hak sahibi olup olmadığını sorgulama konusunda ne bir yükümlülüğü ne de yetkisi bulunmaktadır²⁰.

2.Konusu

Saklama sözleşmesinin konusu taşınır mallardır. TBK'deki tanımda bu yönde açık bir ifade mevcuttur. EBK'de ise bu konuda herhangi bir ifade bulunmadığı için bu husus kimi zaman tartışmalara neden olmuştur. Hem mehaz kanun hem de sözleşmenin mahiyeti göz önüne alınarak doktrindeki genel kabul taşınmazların vedia sözleşmesinin konusu olamayacağı yönündeydi²¹. Bununla birlikte bu konuda aksi görüşler de mevcuttu. EBK'de sözleşme konusu için şey tabirinin kullanıldığı, bu bakımdan kanun koyucunun taşınır veya taşınmaza ilişkin bir ayırım yapmaması sebebiyle Türk Hukuku'nda taşınmazların da vedia sözleşmesine konu edilebileceği bazı yazarlarca kabul edilmekteydi²². Bu görüşü savunanlar özellikle de saklama sözleşmesinin bir türü olan yedieminlik bakımından ihtiyati tedbirlerin düzenlendiği Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) m. 101/f.1'de açıkça gayrimenkuller için de yediemin atanabileceğine dikkat çekmektedirler²³. Benzer şekilde Fransız Medeni Kanunu'nda da taşınmazlar bakımından yediemin atanabilmesine işaret edilmektedir²⁴. Günümüzde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) taşınmazlara ilişkin vurgu kaldırılmışken, FMK'de güvenilir kişiye bırakma sözleşmesinin konusunu taşınmazların oluşturabileceğine ilişkin açık düzenleme mevcudiyetini

¹⁹ KILIÇOĞLU, Ahmet: Borçlar Hukuku Özel Hükümler (2. Baskı), Ankara, 2020, s. 645; TİFTİK, Mustafa: Vedia Sözleşmesi, 2007, s. 31.

²⁰ KILIÇOĞLU: s. 645.

²¹ OLGAC, Senai: Kazaî ve İlmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt: 4, Ankara, 1976, s. 442; TANDOĞAN, Halûk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt:1/2, Ankara, 1985, s. 292; ZEVKLİLER, Aydın: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Bası, Ankara 2008, s. 363; HATEMİ, Hüseyin/ SEROZAN, Rona /ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul, 1992, s. 499; TİFTİK: s. 29; YENER, M. Deniz: Vedia Sözleşmesi, İstanbul, 2008, s.14.

²² BİLGE, Necip: Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1962, s. 298; İMRE, Zahit: "Alelaide Vedia Akdi Üzerinde Bir Tetkik", Devletler Hususi Hukuku Ordinaryus Profesörü Muammer Raşit Seviğe Armağan, İstanbul, 1956, s. 220-221. Taşınmazların da vedia akdine konu edinilebileceğini savunan İmre, aslında 1944 yılında yazmış olduğu bir makalede tam aksi yönde görüş ortaya koymuştur. Bkz. İMRE, Zahit: "Usulsüz Vedia Akdi", İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1-2, s. 194. Bu konuda fikir değiştirmiş olmasının da lafzi yorumla kanun metninde bu konuda bir ayırım yapılmamış olmasıyla izah etmektedir.

²³ BİLGE: s.298; HUMK m. 101/f.1 "Madde 101 – Hakim iki taraftan birinin talebiyle davanın ikamesinden evvel veya sonra aşağıda gösterilen hal ve şekillerde ihtiyati tedbirler ittihazına karar verebilir: 1 – Menkul ve gayrimenkul malların aynı münazaalı ise bunun haciz veya yeddiadla tevdiine, 2 – Münazaalı şeyin muhafazası için lazım gelen her türlü tedbirlerin ittihazına, 3 – Kanunu Medeni ile muayyen hallerde nafaka alınmasına, 4 – Ayrılık veya boşanma davası üzerine Kanunu Medeni mucibince icap eden muvakkat tedbirlerin ittihazına"

²⁴ İMRE: Usulsüz Vedia Akdi, s.194 dipnot 9.

korumaktadır²⁵. Farklı görüş bildiren yazarlar bakımında da saklama sözleşmeleri bakımından esas olarak taşınırın sözleşme konusu olduğu, ancak nadiren de olsa gayrimenkullere ilişkin bu sözleşmenin kurulmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir²⁶. Kanaatimizce de EBK'de açık bir tanıma yer verilmediği dönemde dahi sözleşmenin niteliği gereği sadece taşınırın sözleşme konusunu oluşturması konusundaki çoğunluk görüşü isabetlidir. Saklama sözleşmesinin mahiyetine bakıldığında taşınmazlar için kaçırılma, çalınma, bozulma, yok edilme gibi risklerin olmaması bakımından güvenli bir yerde muhafaza söz konusu değildir²⁷.

Bugün kanundaki düzenlemeyle taşınmazların saklama sözleşmesine konu edilemeyeceği açıkça ifade edilmiş ve tartışmalara son verilmiştir. Taşınmazlar bakımından, taşınmazın korunup gözetilmesini, yönetiminin iradi olarak bir başkasına emanet edilmesini konu alan sözleşmelere vekalet veya hizmet sözleşmesinin hükümlerinin uygun düştüğü ölçüde uygulanabileceği kabul edilmektedir²⁸.

Saklama sözleşmesinin konusunu araba, mobilya, tablo, mücevher, kıymetli evrak, evcil hayvan gibi taşınır eşyalar oluşturmaktadır²⁹. Para, kıymetli evrak gibi eşyalar saklama sözleşmesinin konusu olabilecektir. Böyle bir eşyanın genel saklama sözleşmesi hükümlerine tabi olabilmesi için kapalı veya mühürlü bir zarf içerisinde kişiselleştirilmiş olarak verilmesi gerekmektedir. Kapalı şekilde verilmiyorsa da aynen iadenin mümkün olabilmesi için seri numaralarını içerecek şekilde kayıt altına alınmaları uygun olacaktır³⁰. Zira TBK m. 570 uyarınca paranın mührsüz ve açık olarak bırakılması halinde aynen iade borcu olmayacak ve misli eşyaların saklanmasına ilişkin hükümler esas alınarak para mislen geri verilecektir.

3.Güvenli Bir Yerde Muhafaza

Saklayan, sözleşmenin yapılması ve taşınırın kendisine teslimiyle birlikte bu şeyi güvenli bir yerde muhafaza etme borcunu üstlenmektedir. Muhafaza borcu sözleşmenin esas yapıma saikini ortaya koymaktadır³¹. Bir diğer anlatımla bir saklama sözleşmesinden bahsedebilmek için sözleşme

²⁵ www.legifrance.gouv.fr. (Erişim Tarihi: 24.12.2022) Fransız Medeni Kanunu (Code Civil) m. 1959- Le séquestre.

²⁶ BİLGE: s. 298; İMRE: Alelaide Vedia, s. 221.

²⁷ KILIÇOĞLU: s. 644.

²⁸ HATEMİ/ SEROZAN/ ARPACI: s.499; TİFTİK: s. 29; YAVUZ, Cevdet/ ACAR, Faruk/ ÖZEN, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yenilenmiş 10. Bası, İstanbul, 2014, s. 1376, dipnot 7.

²⁹ TERCIER, Pierre: La partie spéciale du Code des obligations, Schultless Polygraphischer Verlag Zurich, Zürich, 1988, s. 454; YAVUZ /ACAR/ ÖZEN: s. 1376; TİFTİK: s.31.

³⁰ İMRE: Alelaide Vedia, s. 221.

³¹ İMRE: Alelaide Vedia, s. 214; TİFTİK: s.31; YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN: s. 1376; AVANZANI, Iris: Les Obligations

yapılmasının ana amacı bir şeyin muhafazası olmalıdır. Muhafaza, güvenli bir yerde koruma altına alma ve şeyin teslim alındığı halde tutulması anlamlarına gelmektedir. Saklama sözleşmesinin bu iki temel üzerine kurulduğu söylenebilecektir. Açıkça belirtilmediği müddetçe saklananın kullanılması yasaktır. Kullanım yasağı saklama sözleşmesini; kira, kullanım ödücü ve tüketim ödücü gibi sözleşmelerden ayırt eden unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.³²

4.Saklananın İadesi

İBK’de saklama sözleşmesi; saklatanın bir taşınırı saklayana emanet ettiği, saklayanın bu taşınırı teslim almakla, güvenli bir yerde muhafaza etmekle ve istendiğinde iade etmekle yükümlü olduğu sözleşme olarak tanımlanmaktadır. TBK’de ise saklama sözleşmesinin tanımında saklananın iadesinin sözleşmenin bir unsuru olarak yer almadığını görüyoruz. Bununla birlikte 564. maddede saklayanın, saklatanın her zaman ileri sürebileceği istemi üzerine, saklanana bütün çoğalmalarıyla birlikte geri vermekle yükümlü olduğu bir borç olarak düzenlenmektedir. Bu iki tanım karşılaştırıldığında iadeye ilişkin yükümlülüğün kanuni tanımda olmaması, TBK’de eksik olan bir unsur olarak nitelendirilebilecektir. Nitekim Zevkliler bu durumu eleştirmiş ve sözleşmenin tüm unsurlarını içerecek şekilde olması gereken tanımı şu şekilde önermiştir: “*Saklama, saklatan tarafından verilen bir taşınırın, saklayan tarafından kabul edilerek güvenli bir yerde saklanması ve saklatanın dilediği zaman istemesiyle onu saklatana geri vermesi yükümlülüğünü yükleyen bir sözleşmedir*”³³. Zevkliler’in bu tanımına hak vermekle birlikte tanımda yer verilmemiş olmasının büyük bir eksiklik oluşturmayacağı kanaatindeyiz. Zira iade yükümlülüğünün sözleşmenin bir unsuru olmadığı, saklayanın muhafaza borcunun doğal bir sonucu olduğu söylenebilecektir³⁴.

III.HAYVANLARIN SAKLAMA SÖZLEŞMESİNE KONU EDİLMESİ

Yukarıda ifade edildiği gibi saklama sözleşmesinin konusunu araba, mobilya, tablo, mücevher, kıymetli evrak, evcil hayvan gibi taşınır eşyalar oluşturmaktadır³⁵. Bu anlamda hayvanların, saklama sözleşmesine konu edilebileceği kabul edilmektedir. Bununla birlikte hayvan haklarının

du Dépositaire, Lille, 2005, s. 39, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

³² İMRE: Alelade Vedia, s. 214; TİFTİK: s.32; BECKER, Herman: İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, II. Bölüm, Çeviren: A. Suat Dura, Ankara, 1993, s.964.

³³ ZEVLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel İlişkileri, 20. Bası, İstanbul, 2020, s.693.

³⁴ Bu konuda aynı yönde açıklamalar için bkz. İMRE: Alelade Vedia, s. 215.

³⁵ TERCIER: s. 454; YAVUZ /ACAR /ÖZEN: s. 1376; TİFTİK: s.31.

gösterdiği gelişimle birlikte hayvanların eşya olarak kabul edilmesi tartışmalıdır. Çalışmamızda konu bu açıdan ele alınmaya çalışılacaktır.

A-Hayvanların Hukuki Statüsü

Hayvan haklarının temelini Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi oluşturmaktadır³⁶. Bu uluslararası beyannamenin ardından hayvanların klasik anlamda bir eşya olmadığı, korunmaları gereken canlılar olduğu noktasında gelişmeler yaşanmıştır.

Tarihsel açıdan bakıldığında hayvanların saklama sözleşmesine konu edilebildiği her zaman kabul görmüştür. Bununla birlikte hayvan haklarındaki gelişim göz önüne alındığında canlı ve hissedebilen varlıklar olan hayvanların hukuken eşya olmadıkları kabul edilmektedir. Hayvanların eşya olmadıkları kabulünde, saklanmak üzere bir başkasına verilmeleri halinde klasik anlamda bir saklama sözleşmesinden bahsetmek mümkün olacak mıdır? Zira bugün İsviçre, Fransız ve Türk Hukuk sistemleri bakımından saklama sözleşmesinin konusunun taşınır eşya olduğu tartışmasızdır. Bu açıdan öncelikle taşınır eşya tanımının belirlenmesi uygun olacaktır.

1-Fransız Hukuku Açısından

Fransız Medeni Kanunu'nun 1918. maddesine göre saklama sözleşmesinin konusunun taşınırlar olduğu açıkça ifade edilmektedir. Fransız Medeni Kanunu'nun 528. maddesinde ise taşınır eşya, niteliği itibariyle bir yerden başka bir yere nakledilebilen mal olarak tanımlanmaktadır. Hayvanların doğaları gereği nitelik olarak bu tanıma uyduğu kabul edilebilmektedir³⁷. Bununla birlikte hayvanların eşya olmadığı yönünde çeşitli tartışmalar mevcuttur. Fransa'da hayvanlar için özel bir hukuki statü doğuran, onları hak sahibi yapan bir düzenleme bulunmamaktadır. Hayvanların hisleri olan birer canlı olmaları nedeniyle eşya olup olmadıkları konusunda Fransız Hukuku'nda tartışmalar bulunmaktadır.³⁸

Fransız hukukçu Marguénaud, hayvanların eşya olmadıklarını ve hak sahibi olmaları gerektiğini savunmaktadır. Bu anlamda hayvanlara özgü, tüzel kişilerinkine benzer "teknik" bir hukuki kişilik tanınması gerektiği görüşündedir³⁹. Bir diğer Fransız hukukçu Antoine da yine hayvanların eşya

³⁶ Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi 15 Ekim 1978 tarihinde Paris'te bulunan UNESCO Merkezi'nde törenle ilan edilmiştir.

³⁷ AVANZANI: s. 186.

³⁸ NERSON, Roger: "La condition juridique de l'animal au regard du droit", Recueil Dalloz-Sirey, 1963, s. 1; ANTOINE, Suzanne: "Un animal est-il une chose?", Gazette du Palais, 1994, Doctrine, s. 594; ANTOINE, Suzanne: Le droit de l'animal, évolution et perspectives, Recueil Dalloz, 1995, s.126 vd.

³⁹ MARGUÉNAUD, Jean-Pierre: "Ni personne, ni objet, l'animal", Bulletin de l'Académie Vétérinaire de France, C. 69, 1996, s. 21-22.

olmadıklarını savunmuştur. Canlı ve hissedebilen bir varlık olması nedeniyle hayvan üzerinde mülkiyet hakkının tanıdığı tasarruf yetkisinin mutlak şekilde kullanılabilir olmaması sebebiyle hayvanların doğasına uygun olarak kendine özgü bir kategori yaratılması gerektiğini savunmuştur⁴⁰. Hayvanların ekonomik anlamda bir değer olmaları nedeniyle ayrı bir hukuki statü yaratılmaması halinde ise hayvanların eşya hukuku rejimine tabi olacağı ama en azından “korunan eşya” statüsünde olmaları gerektiği görüşündedir.

Sonuç olarak Fransız Hukuku bakımından hayvanların ayrı bir hak süjesi olarak tanımlanması gerektiğini ifade eden yazarlar olsa da bugün buna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla Fransız Hukukunda da hayvanların eşya hukuku rejimine tabi olduğu kabul edilebilmektedir.⁴¹

2-Türk Hukuku Açısından

Hukumumuzda TMK’ye bakıldığında taşınır eşyanın bir tanımı bulunmamaktadır. Bununla birlikte taşınır eşya genel olarak toprağa bağlı olmayan, özüne, biçimine zarar gelmeksizin bir yerden başka bir yere taşınabilen eşya olarak tanımlanmaktadır⁴². Türk Hukukunda hayvanların hukuki statüsünü gösteren ya da eşya olmadıkları yönünde yasal bir düzenleme mevcut değildir. Bu konuda açık bir düzenleme olmamakla birlikte hayvanlar eşya olarak kabul edilmemektedir⁴³. Eşya olarak kabul edilmemelerinin en önemli nedeni hayvan hakları konusundaki gelişmeler ve hissedebilen canlılar olmalarından kaynaklanmaktadır. Hayvanın mülkiyet hakkının konusu olduğunun kabulü halinde malikin mülkiyet hakkının içeriğini oluşturan kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkilerinin de olduğu anlamına gelecektir. Dolayısıyla hayvanların eşya olarak kabul edilmesi halinde hayvanın kullanılması (usus), semerelerinden yararlanılmasının (fructus) yanı sıra satılması, terk edilmesi veya daha elim bir şekilde malikin hayvana istediği gibi davranabilmesi, öldürmesi gibi maddi veya hukuki bir tasarrufta bulunması (abusus) da mümkün olacaktır.⁴⁴ Türk Hukuku’nda hayvan haklarına ilişkin en temel düzenleme 24 Haziran 2004 tarihli 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’dur⁴⁵. Kanun’un Tanımlar

⁴⁰ ANTOINE, Suzanne: Rapport sur le régime juridique de l’animal, Fransa Adalet Bakanlığı Raporu, Mayıs 2005, s. 27-28, <https://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapportspublics/054000297.pdf>, E.T. 07.01.2023).

⁴¹ AVANZANI: s. 186.

⁴² OĞUZMAN, Kemal/ SELİÇİ, Özer/ OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, 20. Baskı, İstanbul, 2017, s.10; NÖMER, Halûk Nami/ ERGÜNE, Mehmet Serkan: Eşya Hukuku, Genişletilmiş 9. Bası, İstanbul, 2022, s.11; SİRMEN, Lâle: Eşya Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2021, s. 13.

⁴³ OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY-ÖZDEMİR: s. 10.

⁴⁴ AVANZANI: s.185.; ÇELEBİ, Özgün: Kişi ve Eşya Ayrımı Bağlamında Hayvanların Hukuki Statüsü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.76, Sayı 2, 2018, s.574.

⁴⁵ 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu, 1 Temmuz 2004 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

başlıklı 3.maddesinde genel bir hayvan tanımına yer verilmemekle birlikte evcil hayvan, sahihsiz hayvan, güçten düşmüş hayvan, yabani hayvan, ev hayvanı, kontrollü hayvan, deney hayvanı ve kesim hayvanı gibi ayrımlar yapılmış ve bunların tanımlarına yer verilmiştir⁴⁶. Bu kanunun amacı hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır. Bu gelişmelerin sonucu olduğunu düşündüğümüz bir değişiklik de Mülga BK m. 57’de geçen hayvanın öldürülebileceği ifadesinin TBK m. 68’de kaldırılmış olmasıdır. Hayvan bulduranın sorumluluğunun düzenlendiği bu maddelerde zarar görenin hayvanı etkisiz hale getirme hakkı düzenlenmektedir. Anılan düzenlemeye göre bir kişinin hayvanının bir taşınmaza zarar verdiği hallerde, taşınmaz zilyedinin öncelikle hayvan sahibine haber vermesi onu bulamaması halinde ise hayvanı etkisiz hale getirme hakkı bulunmaktadır. Mülga BK zamanında bu etkisiz hale getirmenin kapsamında öldürmenin de bulunduğu ifade edilmektedir. Hayvanın öldürülmesine hukuki bir zemin hazırlayan bu düzenlemenin yeni kanunda çıkarılmış olması son derece isabetlidir.⁴⁷

Türk Hukuku’nda da hayvanların hukuki statüsü bakımından farklı görüşler ortaya konulmuştur. Sungurbey tarafından hayvanlara hak ehliyeti tanınması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁸. Koçhisarlıoğlu ve Söğütlü Erişgin’e göre ise hayvan ne eşya ne de kişidir. Tüzel kişiler ile tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsizlere benzer şekilde “kısmi hukuk öznesi” olarak kabul edilmelidir⁴⁹. Başpınar ise, hayvanın mülkiyet hakkının konusu olması sebebiyle hukuken eşya olarak kabul edilmesi gerektiğini; bununla birlikte eşyadan farklı olması nedeniyle kendine özgü bir eşya statüsü kazandırılması gerektiğini savunmuştur.⁵⁰

Doktrindeki bu görüşlerle birlikte hukukumuzda hayvanlara ayrı bir hukuki statü kazandıran bir düzenleme henüz mevcut değildir. Hayvan haklarındaki gelişmeler doğrultusunda hayvanların eşya olmadığını

⁴⁶ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. CUMALIOĞLU, Emre: “Medeni Hukukta Hayvan Hakları ve Hayvanlar Üzerindeki Hak”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, Özel Sayı, C. 19, 2017, s. 587-604.

⁴⁷ Bkz. aynı yönde SAĞLAM, İpek: Mukayeseli Hukuk İşığında Hayvan Bulduranın Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirim Kitabı 23-24 Haziran 2022 Antalya, Editör: Tufan Ögüz, Kerem Öz, İstanbul, 2022, s.49.

⁴⁸ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. SUNGURBEY, İsmet: Hayvan Hakları-Bir İnsanlık Kitabı, İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul, 1992, s. 72 vd.

⁴⁹ KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz/ SÖĞÜTLÜ ERİŞGİN, Özlem: “Hayvanın Hukuki Konumu”, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, C. 2, 2013-Özel sayı, s. 1721-1722.

⁵⁰ BAŞPINAR, Veysel: “Eşya Hukuku Bakımından Hayvanların Hukuki Durumu”, 1926’dan Günümüze Türk İsviçre Medeni Hukuku, Medeni Kanun’un ve Borçlar Kanunu’nun 90. Yılı Uluslararası Sempozyumu, İstanbul 2016, s.1386.

söylemekle birlikte hangi hukuki rejimin uygulanacağı noktasında bir açıklık bulunmamaktadır. Bu noktada mehaz kanundaki düzenlemenin yol gösterici olacağı düşünülmektedir. İsviçre Medeni Kanunu'nun 641a maddesinin birinci fıkrasında hayvanların eşya olmadığı, ikinci fıkrasında ise hayvanlarla ilgili hukuki işlemler bakımından aksi belirtilmedikçe eşyalara uygulanan hükümlere tabi olacağı belirtilmiştir⁵¹. Bu esasın Türk Hukuku bakımından da uygulanabileceği genel olarak ifade edilmektedir⁵². Kanaatimizce de hayvanların hukuki statüsü açıklayan özel bir düzenleme çıkarılmadığı müddetçe eşya hukuku rejimine tabi olduklarını kabul etmek uygun olacaktır.

B- Hayvanların Saklama Sözleşmesine Konu Edilmeleri

Hayvan haklarının gelişimi ve mehaz kanun dikkate alındığında hayvanların taşınır eşya olmadığı kanaatimizce de açıktır. Bununla birlikte eşya hukuku rejimine tabi olmaları da en makul çözüm olarak kabul edilmektedir. Bu nedenlerle hayvanlar saklama sözleşmesinin konusunu oluşturmaktadır⁵³. Bu hususta ilk akla gelen örneklerden biri evcil hayvan sahiplerinin çeşitli saiklerle hayvanlarını başkalarına emanet etmesidir. Bir diğeri ise İcra İflas Kanunu uyarınca hayvanın haczedilmesi halinde yediemine bırakılmasıdır⁵⁴. Saklama sözleşmesi, bir taşınırın güvenli bir yerde saklanması esası üzerine kurulmuştur. Saklayanın muhafaza borcu saklama sözleşmelerinin temelini oluşturmaktadır⁵⁵. Bu bakımdan yaşayan ve fiziksel ihtiyaçları olan hayvanların salt güvenli bir yerde saklanması yeterli olmayacaktır. Daha açık bir anlatımla, bir hayvanın başka bir kişiye emanet olarak bırakılması halinde başka ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği de açıktır. Bu açıdan canlı olmaları ve bunun doğal sonucu olarak fiziksel ihtiyaçlarının bulunması nedeniyle hayvanların muhafazası, bir eşyanınkine göre farklılık arz etmektedir. Bir hayvanı muhafaza etmek sadece teslim alındığı şekilde korumanın ötesinde hayatta ve sağlıklı olmasını da içerecek şekilde bir iade borcu doğurmaktadır⁵⁶. Bu bakımdan sadece hayvanın güvenli bir yerde bakılması yeterli olmayacak; beslenmesi, gezdirilmesi ve gerekmesi halinde veteriner hekim tarafından takibinin yapılması da saklayanın borcu olacaktır.

⁵¹ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/fr (Erişim Tarihi: 03.01.2023); NART, Serdar: "Ev ve Süs Hayvanlarının Konuttan Tahliye Edilmesi", DEÜHFD, Yıl 2020, Cilt 22, Sayı 1, s.130; OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY-ÖZDEMİR: s. 10.

⁵² OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY-ÖZDEMİR: s. 10; NOMER/ERGÜNE: s. 10.

⁵³ TERCIER: s. 454; YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN: s. 1376; TİFTİK: s.31.

⁵⁴ İİK m. 83/b. "Hayvan hacizlerinde, anaları tarafından beslenme ve bakılmaya muhtaç olan yavrular analarından ayrı haczedilemeyecekleri gibi bunların anaları da yavrularından ayrı haczedilemezler."

⁵⁵ AVANZANI: s.187

⁵⁶ MARGUENAUD, Pierre: L'animal en droit privée, Thèse Limoges, Presses Universitaires de France, 1992, s.180; AVANZANI: s. 187.

Hayvanların bakıldığı ve saklandığı pek çok yer mevcuttur. Örneğin hayvanların konakladığı pansiyonlar, yarış atların bakıldığı at çiftlikleri veya köpek yetiştirme çiftliklerinde başkalarına ait olan hayvanların bakılması söz konusudur. Barındırma, besleme, gezdirme, dolaştırma, antrenman yaptırma ve veterinerlik hizmetlerinin verilmesi bu tür yerlerin verdiği hizmetler arasında sayılabilecektir. Bir eşyanın saklanması ötesinde saklayana sorumluluk yükleyen bu sözleşmeler açısından saklama sözleşmeleri kadar akla gelen bir diğer sözleşme türü de vekalet sözleşmesidir.

Fransa uygulamasında bir hayvanın bakım için başkasına emanet edilmesi genel olarak saklama sözleşmesi olarak kabul edilmektedir⁵⁷. Özellikle yargı kararlarında hayvan pansiyonlarının hukuki niteliği ücretli saklama sözleşmesi olarak yer almaktadır⁵⁸. Bu kararlarda yarış atı sahibi ve at yetiştiricisi arasında atın bakımı ve konaklaması için yapılan sözleşmenin ücretli saklama sözleşmesi olduğuna hükmedilmiştir⁵⁹. Bununla birlikte sözleşmedeki ana unsurun muhafaza olmadığı örneğin yarış atının çalıştırılmasına ilişkin bir sözleşme yapıldığında hayvan sahibi ve antrenör arasında bir vekalet sözleşmesinin olduğu kabul edilebilecektir⁶⁰. Buradaki temel ayrım sözleşme yapma saikine göre belirlenecektir.

Türk Hukukunda ise bu tür hayvan pansiyonları bakımından amacın sadece hayvanın güvenle muhafazası olmaması; aynı zamanda beslenme, dolaştırma, yıkama gibi özenle bakımı da kapsamı nedeniyle vekalet sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin de dahil olduğu karma bir sözleşmenin varlığının kabul edilmesi gerektiği kabul görmektedir⁶¹. Bu açıdan insanların bağ kurduğu ve çocuğu gibi gördüğü evcil hayvanlarını bu tür pansiyonlara emanet ederken ki beklentisi hayvanın sadece hayatta kalmasının ötesindedir. Bir hayvanın saklama sözleşmesine konu edilmesinde barınma, beslenme ve gerekirse dolaştırma gibi fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması gerekeceği kanaatimizce tartışmalıdır. Hatta hayvanın hasta olması halinde veteriner hekime başvurulması da benzer niteliktedir. Bunun saklanan şeyin aynen iade borcunun bir gereği olduğu

⁵⁷ CADIET, Loïc: "Qu'un animal fait partie des choses mobilières pouvant faire l'objet d'un contrat de dépôt: Principe et conséquences", Revue Judiciaire de l'Ouest, 1985, s.208-215.

⁵⁸ AVANZANI: s. 189.

⁵⁹ Cour de Cassation, Première Chambre Civile, 10.01.1979; Cour d'appel de Besançon, 16 janvier 2018; Cour d'appel de Bourges, 08 octobre 2015; Tribunal d'instance d'Angers, 28 septembre 2015, DALLOZ (Erişim Tarihi: 13.01.2021).

⁶⁰ AVANZANI: s. 189-190.

⁶¹ ZEVKLİLER/ GÖKYAYLA: s. 695; BİLGE: s.299, bu tip ilişkileri birleşik sözleşme olarak nitelendirmektedir. Karma sözleşmeler, kanunlarda düzenlenmiş farklı sözleşmelerin değişik unsurlarını kanunda öngörülmeden biçimde bir araya getiren sözleşmelerdir. Bu nedenle kanaatimizce de TBK'da düzenlenmiş olan saklama ve vekalet sözleşmesinin unsurlarını barındıran farklı bir sözleşmenin karma nitelikte kabul edilmesi gerekmektedir.

söylenebilecektir. Zira hayvan nasıl teslim alındıysa o şekilde hatta semereleriyle birlikte saklatana teslim edilmelidir. Bu açıdan hayvanın elbette ki yaşaması için gereken tüm zorunlulukların yerine getirilmesi saklayanın borcu olarak nitelendirilmelidir. Bununla birlikte evcil hayvan pansiyonları için kanaatimizce de salt saklama sözleşmesinin varlığını kabul etmek mümkün değildir. Bu tür pansiyonlarda evcil hayvan sahiplerinin, hayvanın yalnız kalmaması ve sevgiyle bakılması gibi manevi duygularla da hareket ettiği göz ardı edilmemelidir. Hayvanın yaşaması için elzem olan fiziki ihtiyaçlarının giderilmesinin ötesinde temiz ve sağlıklı bir ortamda bakılması, yıkanması, kuaförlük hizmeti verilmesi, oyun oynaması gibi saklama sözleşmesini aşar nitelikte hizmetlerin verilmesi de söz konusu olabilmektedir. Bu nedenlerle bu tür bir sözleşmenin sadece genel bir saklama sözleşmesi olduğunu kabul etmek doğru olmayacaktır. Burada kanaatimizce de hem saklama sözleşmesinden hem vekalet sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin dahil olduğu karma bir sözleşmenin varlığının kabulü gerekmektedir. Türk Hukuku'nda kabul gören bu yaklaşımın hayvan hakları doğrultusundaki gelişmelerle de daha uygun olduğu kanaatindeyiz. Şöyle ki canlı ve hissedebilen birer varlık olan hayvanlar için modern hukuk sistemleri yeni bir hukuki statü oluşturursa bu durumda kanaatimizce hayvanlar açısından salt saklama sözleşmesinin varlığının kabulü yerine hem saklama hem de vekalet sözleşmesinin özelliklerini taşıyan karma bir sözleşmenin varlığını kabul etmek daha isabetli olacaktır.

Hayvanların saklama sözleşmesinin konusu olabilmesinin sonucunda saklayanın kullanmama borcu, aynen muhafaza ve aynen iade borçları söz konusu olacaktır. Bunun bir diğer doğal sonucu ise TBK genel hükümlerine göre hayvan bulunduranın sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulacak olmasıdır. TBK m. 67'ye göre bir hayvanın bakımını ve yönetimini sürekli veya geçici olarak üstlenen kişi, hayvanın verdiği zarardan sorumludur. Bir hayvanın üçüncü kişiye vermiş olduğu zararı, onu bulduran gidermekle yükümlüdür. Hayvan bulduran, bu zararın doğmasını önlemek için gerekli özeni göstermiş olduğunu veya böyle bir özeni gösterseydi de zararın aynı şekilde gerçekleşeceğini ispat etmedikçe zararı tazminle sorumludur. Bu açıdan hayvan bulduranın sorumluluğunun nitelik olarak kurtuluş kanıtı getirilebilen bir kusursuz sorumluluk olduğu kabul edilmektedir⁶². Nitekim doktrinde de genel kanı bu yöndedir. Bununla birlikte tehlike sorumluluğu olduğu görüşünü savunanlar da mevcuttur⁶³. Kanaatimizce de kurtuluş kanıtı getirilebilmesi nedeniyle tehlike sorumluluğu olmadığı yönündeki hâkim görüş daha isabetlidir. Bu

⁶² EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, 2022, Ankara, s.730; OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2, 2016, İstanbul, s. 158; ANTALYA, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.I, 2013, İstanbul, s.576; SAĞLAM: s. 39.

⁶³ TEKİNAY, S.Sulhi /AKMAN, Sermet /BURCUOĞLU, Haluk /ALTOP, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, s.513

açıklamalar ışığında hayvanın bakımını geçici olarak üstlenenin saklayanın hayvan bulunduran sorumluluğu hükümlerine tabi olacağı ve bu bakımdan bir kusursuz sorumluluğu bulunduğu da ifade edilmelidir.

SONUÇ

Tarihi açıdan bakıldığında en eski dönemlerde dahi saklama sözleşmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Kişinin malik ya da zilyet olarak elinde bulundurduğu malı, korumak veya saklamak amacıyla başkalarına emanet ettiği hukuk tarihi kaynaklarından anlaşılmaktadır. Hem Roma Hukuku'nda hem de eski hukukumuzda bu konuda düzenlemeler mevcuttur. Aynı şekilde modern hukuk sistemleri de saklama sözleşmelerini düzenlemektedir. Türk ve mehz İsviçre Borçlar Kanunu'nda yer alan isimli sözleşmelerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde Fransız Medeni Kanunu altında da detaylı maddelerle düzenlenmiştir.

Saklatan ve saklayan arasında yapılan ücretsiz bir sözleşme olma özelliği gösteren saklama sözleşmeleri herhangi bir şekil şartı içermemektedir. Asıl faydanın saklatan üzerinde olduğu bu sözleşme tipi güvenli bir yerde muhafaza ve aynen iade unsurları temelinde şekillenmektedir. Güvenli bir yerde muhafazası gereken şeyin taşınır eşyalar olduğu kabul edilmektedir. Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu zamanında bu konuda bir açıklık olmaması sebebiyle doktrinde tartışmalar olsa da TBK'de getirilen düzenlemeyle saklama sözleşmesinin konusunun taşınır eşyalar olduğu açıklığa kavuşmuştur. Nitekim mehz İBK'de da bu yönde bir hüküm mevcuttur. Saklama sözleşmesinin konusunun taşınırlar olduğu Fransız Medeni Kanunu'nda da açıkça yer almaktadır. Hem sözleşmenin mahiyeti hem tarihsel süreç hem de mevcut düzenlemeler göz önüne alındığında saklama sözleşmesinin konusunun taşınmazlar olamayacağı tartışmasız hale gelmiştir.

Sözleşme konusu bakımından bu tartışma sona ererken hayvan haklarındaki gelişmeler doğrultusunda doktrinde hayvanların eşya olarak kabul edilmeyeceği tartışmaları başka bir soruyu akla getirmektedir. Roma Hukuku'nda ve Mecelle'de hayvanlar hakkında saklama sözleşmesi yapılması mümkündü. Hatta saklanan hayvanın çoğalması halinde semereleriyle birlikte iade edilmesi gerektiği kabul edilmekteydi. Modern hukuk sistemlerinde de doktrinin yaptığı tanımlarda halen hayvanların saklama sözleşmesine konu edilebileceği kabul edilmektedir. Bununla birlikte hayvan hakları konusundaki gelişmeler de göz ardı edilmemelidir. Bir hayvanın taşınır eşya olarak kabul edilmemesi halinde saklama sözleşmesine konu edilmesi de mümkün olmayacak mıdır?

Fransa, İsviçre ve Türkiye örneklerine bakıldığında her ne kadar doktrinde hayvanların hukuki statüleri bakımından tartışmalar olduğu görülse

de henüz hayvanları bir hak süjesi olarak kabul eden bir düzenleme bulunmamaktadır. İBK'ye eklenen bir maddeyle hayvanların eşya olmadığı ama eşya hukuku hükümlerine tabi olduğu kabul edilmiştir. Türk ve Fransız uygulamasının da bu yönde olduğunu kabul etmek mümkündür. Bu açıdan yaklaşıldığında hayvanların, saklama sözleşmesinin konusu olabileceği kabul edilmelidir. Ne var ki hayvan herhangi bir eşyadan farklı canlı ve hissedebilen bir varlıktır. Salt güvenli bir yerde muhafaza şartının yerine getirilmesi yeterli olmayacaktır. Zira hayvanın hayatta kalabilmesi için fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi elzemdir. Esasen saklama sözleşmesinin saklayana getirdiği, aynen iade borcunun bir yansıması olarak hayvanların barınma, beslenme, tuvalet, dolaştırılma gibi ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği de söylenebilecektir. Bununla birlikte özellikle evcil hayvanlar bakımından hayvan sahiplerinin taşıdığı manevi duygular bu hayvanların emanet için bırakıldığı hallerde bir ayırım yapılmasını gerektirmektedir. Şehir dışına çıkan hayvan sahibinin kedisini, köpeğini bir hayvan pansiyonuna bıraktığındaki beklentisi hayvanın temel ihtiyaçlarının giderilmesinin ötesindedir. Bu bakımdan Fransız Yargısı konuya saklama sözleşmesi ekseninde yaklaşırsa da Türk doktrini bu durumda saklama ve vekalet sözleşmesinin hükümlerinin birlikte uygulanacağı karma bir sözleşmenin olduğunu kabul etmektedir. Kanaatimizce de doktrindeki bu görüş daha isabetlidir. Özellikle de modern hukuk sistemlerinin hayvanlara kendine özgü bir hak statüsü oluşturması halinde hayvanlar açısından salt saklama sözleşmesinin varlığının kabulü yerine hem saklama hem de vekalet sözleşmesinin özelliklerini taşıyan karma bir sözleşmenin varlığını kabul etmek hayvan hakları bakımından da daha isabetli olacaktır.

Kaynakça

[1] AKINCI, Şahin: Roma Borçlar Hukuku, Konya, 2022.

[2] ANTALYA, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.I, 2013, İstanbul.

[3] ANTOINE, Suzanne: Un animal est-il une chose?, Gazette du Palais, 1994.

[4] ANTOINE, Suzanne: Le droit de l'animal, évolution et perspectives, Recueil Dalloz, 1995.

[5] ANTOINE, Suzanne: Rapport sur le régime juridique de l'animal, Fransa Adalet Bakanlığı Raporu, Mayıs 2005, <https://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapportspublics/054000297.pdf>, (E.T. 07.01.2023).

[6] AVANZANI, Iris: Les Obligations du Dépositaire, Lille, 2005, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

[7] BAŞPINAR, Veysel: “Eşya Hukuku Bakımından Hayvanların Hukukî Durumu”, 1926’dan Günümüze Türk İsviçre Medeni Hukuku, Medeni Kanun’un ve Borçlar Kanunu’nun 90. Yılı Uluslararası Sempozyumu, İstanbul 2016, s.1371-1390.

[8] BECKER, Herman: İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, II. Bölüm, Çeviren: A. Suat Dura, Ankara, 1993.

[9] BERKİ, Ali Himmet: Açıklamalı Mecelle, İstanbul, 1978.

[10] BİLGE, Necip: Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1962.

[11] CADIET, Loïc: “Qu’un animal fait partie des choses mobilières pouvant faire l’objet d’un contrat de dépôt: Principe et conséquences”, Revue Judiciaire de l’Ouest, 1985, s.208-215.

[12] CEYLAN, Mücahit: “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye’nin Hazırlanışı, Uygulanması ve Kapsamı”, Adalet Dergisi, Sayı 66, 2021, s.701-726.

[13] CUMALIOĞLU, Emre: “Medeni Hukukta Hayvan Hakları ve Hayvanlar Üzerindeki Hak”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, Özel Sayı, C. 19, 2017, s. 587-604.

[14] ÇELEBİ, Özgün: “Kişi ve Eşya Ayrımı Bağlamında Hayvanların Hukuki Statüsü”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.76, Sayı 2, 2018, s.559-622.

[15] DI MARZO, Salvatore: Roma Hukuku (Beşinci Tabından Çeviren Ziya Umur), İstanbul, 1954.

[16] EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, 2022, Ankara.

[17] HATEMİ, Hüseyin/ SEROZAN, Rona /ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul, 1992.

[18] İMRE, Zahit: “Usulsüz Vedia Akdi”, İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1-2, s. 189-228. (Usulsüz Vedia)

[19] İMRE, Zahit: “Alelade Vedia Akdi Üzerinde Bir Tetkik”, Devletler Hususî Hukuku Ordinaryus Profesörü Muammer Raşit Seviğ’e Armağan, İstanbul, 1956, s.213-240. (Alelade Vedia)

[20] KILIÇOĞLU, Ahmet: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2020.

[21] KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz/ SÖĞÜTLÜ ERİŞGİN, Özlem:

“Hayvanın Hukuki Konumu”, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, C. 2, 2013-Özel sayı, s. 1691-1724.

[22] KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan: Roma Hukukunda Vedia Sözleşmesi (Depositum), Ankara, 2002.

[23] MARGUENAUD, Pierre: L’animal en droit privée, Thèse Limoges, Presses Universitaires de France, 1992.

[24] MARGUENAUD, Jean-Pierre: “Ni personne, ni objet, l’animal”, Bulletin de l’Académie Vétérinaire de France, C. 69, 1996, s. 15-23.

[25] NART, Serdar: “Ev ve Süs Hayvanlarının Konuttan Tahliye Edilmesi”, DEÜHFD, 2020, Cilt 22, Sayı 1, s. 123-170.

[26] NERSON, Roger: La condition juridique de l’animal au regard du droit, Recueil Dalloz-Sirey, 1963.

[27] NOMER, Halûk Nami/ ERGÜNE, Mehmet Serkan: Eşya Hukuku, Genişletilmiş 9. Bası, İstanbul, 2022.

[28] OĞUZMAN, Kemal/ SELİÇİ, Özer/ OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, 20. Baskı, İstanbul, 2017.

[29] OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2, 2016, İstanbul.

[30] OLGAC, Senai: Kazaî ve İlmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt: 4, Ankara, 1976.

[31] RADO, Türkân: Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, İstanbul, 2021.

[32] SAĞLAM, İpek: Mukayeseli Hukuk Işığında Hayvan Bulunduranın Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirim Kitabı 23-24 Haziran 2022 Antalya, Editörler: Tufan Ögüz, Kerem Öz, İstanbul, 2022.

[33] SİRMEN, Lâle: Eşya Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2021.

[34] TAHİROĞLU, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, İstanbul, 2021.

[35] TANDOĞAN, Halûk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt:I/2, Ankara, 1985.

[36] TEKİNAY, S.Sulhi /AKMAN, Sermet /BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul

[37] TERCIER, Pierre: La partie spéciale du Code des obligations, Zürich, 1988.

[38] TİFTİK, Mustafa: Vedia Sözleşmesi, 2007.

[39] YAVUZ, Cevdet/ ACAR, Faruk/ ÖZEN, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul, 2014.

[40] YENER, M. Deniz: Vedia Sözleşmesi, İstanbul, 2008.

[41] ZEVLİLER, Aydın: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Bası, Ankara 2008.

[42] ZEVLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel İlişkileri, 20. Bası, İstanbul, 2020.

[43] ZIMMERMANN, Reinhard: The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford, 1996.